

<http://files.ynada.com/archive/Faigley%20and%20Meyer%20-%20Rhetorical%20theory%20and%20readers%20classifications%20of%20text%20types.pdf> – 30.05.2013

14. Gregory M. Language and Situation : Language varieties in their social contexts / M. Gregory, S. Carroll . – London : Routledge & Kegan Paul, 1978. – 118 p.
15. Halliday M. A. K. Cohesion in English. Halliday / M. A. K. Halliday, R. Hasan. – London : Longman, 1976. – 374 p.
16. Бахтин М. М. Проблема речевых жанров [Электронный ресурс] : Собр. соч. / М. М. Бахтин. – М. : Русские словари, 1996. – Т. 5 : Работы 1940-1960 гг. – С. 159–206. – Режим доступа : http://philologos.narod.ru/bakhtin/bakh_genre.htm – 21.02.13
17. Conlin M. L. Patterns Plus. A Short Prose Reader with Argumentation / M. L. Conlin. – [Third Edition]. – Boston : Houghton Mifflin Company, 1990. – 433 p.

Л. В. Сергиенко

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ТЕКСТА ПРОСПЕКТА ЭМИССИИ ЦЕННЫХ БУМАГ

В статье рассмотрены особенности теоретических аспектов лингвистического исследования текста проспекта эмиссии ценных бумаг. Обозначены теоретические модели контекста и исследованы традиционные классификации типов текстов, важные для установления типологической принадлежности текста проспекта эмиссии ценных бумаг.

Ключевые слова: текст, аргументация, дискурс, иллокутивная интенция, эмитент, проспект эмиссии ценных бумаг.

L. Sergiyenko

THEORETICAL ASPECTS OF LINGUISTIC RESEARCH OF IPO PROSPECTUS TEXT

The article deals with the theoretical aspects of IPO prospectus text linguistic analysis. The context theoretical models have been determined and traditional text type classifications necessary for IPO prospectus text typology determination have been examined.

Keywords: text, argumentation, discourse, illocative intention, issuer, IPO prospectus.

УДК 811.161.2'373

Шостюк З. В.

КОЛІРНА ПАЛІТРА ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ ДМИТРА ПАВЛИЧКА

У статті представлено аналіз колористичної лексики, зафіксованої в поетичних текстах Дмитра Павличка, у світлі лінгвосинергетики. Визначено

стилістичні особливості функціонування кольоропозначень у творах поета як важливого показника ідіолекту автора.

Ключові слова: ідіолект, кольоропозначення, кольороназва, семантика.

Творці слова передають реальність крізь призму власного сприйняття. Останнім часом, аналізуючи художній текст, дослідники все частіше почали звертатися до з'ясування феномена кольору як основного складника індивідуально-авторської картини світу. Колористична лексика є предметом зацікавлення багатьох учених, її вивчають у різних галузях: з позиції етимології (Н. Б. Бахліна), з погляду типології кольоропозначень (А. П. Василевич, С. В. Іващенко, Р. М. Фрумкіна), як аналіз художнього тексту (В. А. Маслова, С. І. Григоруку, Т. А. Яценко). Проте, зважаючи на всю різноманітність підходів до дослідження назв кольору в сучасній лінгвістичній науці, проблема дослідження кольоропозначень є доволі актуальною. Зокрема, малодослідженим є функціонування кольороназв у межах індивідуально-авторської картини світу Дмитра Павличка.

Особливості індивідуально-авторської картини світу крізь призму кольоронайменувань постійно привертають увагу мовознавців. Так, Л. Шевченко розглядає семантику кольоропозначень *білий, синій, червоний* у творчості Тараса Шевченка; Н. Адах – семантику індивідуально-авторських кольороназв різних частиномовних класів, зафіксованих у поетичній творчості Василя Барки; І. Шулінова – семантичне поле кольороназв в ідіостилі Лесі Українки; О. Кузьміна – місце і роль концептів «білий» та «чорний» в українській поезії першої третини ХХ століття, особливості їхнього мовного вираження; Л. Пустовіт – семантику кольору в поетичному словнику другої половини ХХ століття. Мовні концепти кольору в зіставному аспекті досліджували І. Беляєва, І. Ковальська, Г. Яворська та ін.

Мета дослідження – аналіз колористичної лексики, зафіксованої в поетичних текстах Дмитра Павличка, у світлі лінгвосинергетики. Завданнями дослідження є визначення ролі колористики у поезії, з'ясування специфіки вживання кольороназв у творах письменника.

Серед засобів передавання сприйняття і відтворення світу найбільш розвиненим та чітко структурованим є семантичне поле кольороназв, яке відіграє важливу роль у розумінні ідіолекту письменника.

Кольори-концепти, як стверджує О. Кузьміна, можуть функціонувати в мовній картині світу як:

- 1) психофізична зміна, що виникає в людини під впливом колірних хвиль;
- 2) асоціації, пов'язані з реальними предметними прототипами;
- 3) система цінностей і традицій, прийнятих в окремій культурі [3, с. 6].

Колористичну парадигму Дмитро Павличко формує на фольклорно-історичних, народнопоетичних та індивідуально-мовних концепціях. Колористична лексика автора є спектрально багатою та насиченою. Сюди належать як лексеми на позначення власне кольору, так і стилістично образні мовні одиниці, що вказують на їхні відтінки.

Аналізовані кольоративи поділяємо на:

- 1) назви ахроматичних кольорів (білий, чорний, сірий (срібний, сивий));
- 2) назви хроматичних кольорів: синій та його відтінки (блакитний, голубий), жовтий (золотий), червоний (багряний, пурпурний) і зелений.

Ядром поетичної колористики збірок «Таємниці твого обличчя» та «Золоте ябко» є золотий відтінок. Кольоративи із лексемою «золотий» уживано 26 разів, «білий» – 15, «синій» – 5, «блакитний» – 10, «голубий» – 4, «сивий» – 5, «срібний» – 4, «чорний» – 8. Також автор використовує колірну лексику на позначення інтенсивності кольору: «темний» – 9, «прозорий» – 12.

На позначення «золотого» Д. Павличко вживає слово «позолота», як відтінок жовтого – «рудий».

Автор користується як власне номінативним значенням – золото як коштовний метал, а тому і колір золотий, – так і символічним – переносним значенням. Окрім первинного значення жовтого кольору (радість, тепло), золотий має семантику благородності, вишуканості, розкоші і первинності. Використовуючи цей колір для опису яблука (як в назві збірки, так і у добірці її поезій), автор передає читачеві зрілість, задоволення, позитивну енергію. Крім того, «золотий» дозволяє словесно досягти піку еротизму: *Що світило твоє лono, / Наче ябко **золоте**; / І сходить **золота** краса / В мою фантазію чортячу.*

На позначення цього кольору автор часто апелює до зорових символів (бджола, пшениця): *Хай морем **золотим** пшениця / Затопить землю кам'яну; **Золотими** крильми пшениці, / Тінявими ярами; / Ти в поцілунках така невсипуца, / Як у роботі бджола **золота**.* Асоціативний ряд, що виникає, коли ми чуємо назву цього відтінку, насамперед апелює до значення дорогоцінних металів.

Привертає увагу семантика кольоративів-неологізмів, у котрих колірний компонент поєднується з якоюсь іншою характеристикою денотата і, відповідно, лексема стає багатоаспектною. Ми звернули увагу на слова, що несуть певний архаїчний відтінок. Наприклад, прикметникові утворення *златогрив* та *злотоносний* мають спільний корінь злато (злото). Саме так у давнину передавалося сучасне узуальне слово золото. Зверненням до таких архаїчних позначень Дмитро Павличко намагався надати своїм творам певного піднесення та урочистості. Його ...*злотоносній* лани відразу створюють перед очима картину достатку в гармонійному поєднанні з красою. Те саме можна простежити з іншою неолексемою (*златогрив*): *Берег **златогрив** / Дививсь у*

воду, як русяве чудо. Хоча в цьому випадку колір передається як метафорично-порівняльне зображення.

Не менш цікавим виявився новотвір **золотокронний**: ...мов на показ. / *Зі скелі колоски золотокронні*. Поєднання слів золото (колірна ознака жовтизни і колірно-символічна – багатства хліба) і крона (вказує на велич та красу колосся).

Варто зазначити, що саме кольоронайменування є найпоширенішою атрибутивною характеристикою важливих для майстра слова образів.

О. Рисак уважає, що функціональні особливості кольору в художніх творах виявляються таким чином:

- а) колір є відповідним тлом, на якому відбуваються події;
- б) створює певний емоційний настрій;
- в) є символом важливих ідей, поглиблює процес характеротворення;
- г) слугує «будівельним матеріалом» у конструюванні художнього образу, розширюючи тим самим асоціативні можливості художнього світу [цит. за: 5, с. 16].

Золотий відтінок скеровує на очікування чогось важливого: *Надходить золота хвилина, / Як шелить в руках мені*. Керуючись традиціями та узагальненими відчуттями, «золотий» призначений створювати святковий настрій: *І з'явився твій образ, богине, / В тому злоті, що з вітром лине; Поблискуючи золотом панчіх, / Вогнем торкались до мого зору»; А ти летиш в прозорій льолі, / Неначе птиця золота*. Також автор уживає цю назву кольору безпосередньо для назви матеріалу (золото): *Нічого більше там нема, / Лиш хрестик золотий – між нами*.

У руслі відтінків золотого, Д. Павличко використовує також описовий метод для їх зображення: *Бо я прийшов з далекої дороги, / Подібний до згорілої трави; Де янгола вогненна голова / Так дивно поміж ними помістилась...; Там згубила ти свої сережки / На землі розпеченій, як мідь*.

В ідіолекті Дмитра Павличка поширеними є білий, чорний і червоний кольори, які в християнській символіці мають своє значення: білий – означає чистоту, незайманість, чорний – символ смерті, печалі, червоний – крові, печалі або ж кохання. Але в Д. Павличка ця класична палітра кольорів має дещо інше значення.

Назви білого кольору тут представлені широкою гамою значень: від власне номінативного – до символічного. Номінативне значення впливає із підсвідомого розуміння і зіставлення білого кольору із природними явищами, представниками флори і фауни: *Біла черешня в небі / Над селом проплива*. Білий колір уживають як колір повітря, світла, чистоти, оскільки його

використання пов'язане із поняттями «простір», «свіжість»: *Ти пахнеш, як племінь живиці, / Як біленький дзвінок медуниці.*

Також автор свідомо використовує білий колір на позначення старості, проводячи паралель із сивиною і цвітом білої лілеї, яка символізує душевну і тілесну чистоту, невмирущість людського духу і непорочність краси: *Не бійся сивини моєї – / Вона тебе не забруднить, / Ця біла, наче цвіт лілеї.* Якщо в традиційному сприйнятті «сірий» означає буденний, нецікавий, то в авторській інтерпретації цей колір має протилежну природу. Використовуючи лексему «сірий» у контексті зображення неба, порівнюючи його із асфальтом, письменник зображує не буденність, а настороженість, похмурість: *Небеса – асфальтна сіра туча.*

Для передавання певної унікальності та святковості автор використовує лексему «срібний» (як відтінок сірого): *Я тобі зимові дні сріблясті.*

Білий колір в авторському використанні знаходить свої відображення в жіночих описах: *Ти така ж, як вони: / Біле чоло у веснянках.* Для позначення білого кольору автор вдається до дієслівних форм: *Біліла на губах її жага.* Також ця кольороназва виконує лише номінативну функцію на позначення кольору: *І зуби, як сніжинки, білі.*

У кольоровій гамі проаналізованих поезій Дмитро Павличко часто використовує чорний колір, що несе в собі негативну конотацію. Саме через цей колір автор намагається висловити почуття незадоволення, стривоженості. Поет послуговується дієслівною формою семи «чорний» – «зчорнілий», «чорніло». Власне номінативну функцію ознаки кольору він виконує в реченні *Чорніло неба тло.*

Серед кольорового розмаїття проаналізованих поезій важливе місце посідає синій колір та його відтінки (голубий, блакитний). У лексему «синій» автор вкладає семантику глибини, сили, холоду: *Палає синім льодом шлях.* Натомість семантичне наповнення блакитного відтінку є дещо іншим. Це щось світліше, прозоріше, легше, вільніше. Виникають асоціації з простором, весною і світлом: *Я ж над тобою спинюся в блакиті, / Співи свої розпочну дзвонковиті.* Часто автор сему «блакитний» ототожнює із чимось безконечним і далеким: *...Блакитної, мов сон, далечини; ...безконеччя блакитне.*

Цікавою є семантика новоствореного *блакитнозорий*, оскільки більш зрозумілою вона стає з контексту: *...чого тремтить / Моя душа, як ніч блакитнозора.* Для створення цього оказіоналізму автор поєднує такі ознаки ночі, як блакитне та зоряне небо. Компонуючи це в одну неолексему, автор отримав нову ознаку, що виконує експресивну функцію.

З-поміж усіх кольорів, червоний характеризується найбільшою інтенсивністю. З одного боку, це колір пристрасті, кохання, запалу, з іншого –

крові, різкості, жорстокості. Але в ліричній творчості Дмитра Павличка червоний колір асоціюється із жінкою, коханням, почуттями: *Під вікном твоїм я відкрив кулак, / Показав зорю, мов червоний мак.*

Багряний як відтінок червоного (*Я махаю багряними крилами*) – має семантичне наповнення енергії, активності, потягу, жару. Пурпурний – має семантику жорстокості, злості (*...пурпурним стаю*). Рожевий колір знімає напругу і дозволяє розслабитись. Поет послуговується ним, описуючи жінку, що дозволяє стверджувати про додаткову семантику – ніжність, невинність, певним чином і юність *Я ж оглядав її, рожеву й боязку.*

Зелений колір є досить специфічним – це рослинність, колір пробудження, надії. В поезії Дмитра Павличка зелений – це свіжість, сила природи (*зеленим вогнем береза, зелений луг*). Цей колір номінується і дієслівно формою: *Зазеленіла на снігу....*

У поетичному мовленні Дмитра Павличка також можемо виокремити кольорову гаму відтінків темного, прозорого і блідого. Тут реалізується семантика наявності чи відсутності кольору, прозорості чи блиску.

Темний – символізує невизначеність, страх: *Крізь хащі темні..., ...летіти в темну хлань.* Хоча можемо говорити й про семантичне наповнення спокоєм у цьому відтінку: *У кіс твоїх темній тиші.*

Варто зазначити, що кольоролексема «прозорий», якою послуговується поет на позначення зменшеної інтенсивності виявлення кольору, вживається в поезії доволі часто. В основному для позначення реальної чи бажаної відсутності чогось (одягу, матерії тощо): *І ти встаєш в прозорій тканиці; Сміялась плоть прозора; А ти летиш в прозорій льолі.* Ця кольороназва виконує функцію еротизму.

Також «прозорий» у розуміння автора позначає зменшену міру виявлення чого-небудь: *Схилюсь над полум'ям прозорим,* опосередковану присутність: *Вкрила наш цілунок / Пелюстка прозора й солона.*

Але не завжди сема «прозорий» має пряме значення. У деяких випадках – це зображення чистого, кришталевого, чогось унікального і незаплямованого, нічим не зіпсованого. Дмитро Павличко прозорість поєднує із світлим почуттям кохання: *...моя любов прозора.*

Можемо стверджувати, що однією з особливостей ідіостилю Дмитра Павличка є частотне вживання кольороназв. Поет, майстерно використовуючи мовний словотвірний арсенал, репрезентує своє бачення кольорів, пов'язане з їхнім індивідуальним сприйняттям і розумінням. У лексиконі Дмитра Павличка для кольоративів основною є описова функція, оскільки вони служать яскравим словесно-зображальним засобом у змалюванні картин природи, настроїв,

жіночих образів у створенні влучних характеристик денотатів: *Зір затопив юнак в той місяць блідноликий.*

Смислова роль виявляється в назвах кольорів, у яких, окрім колірної ознаки, подається додаткова різнопланова інформація про предмет. Репрезентативною ознакою кольоропозначень у мовотворчості Дмитра Павличка є їхня емоційно-експресивна функція, пов'язана із загальним настроєм твору, що сприяє виникненню емоцій у читача: *чого тремтить / Моя душа, як ніч блакитнозора; Вишневоокі мальви – як дівчата.*

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Аналіз колористики Дмитра Павличка свідчить про глибокий внутрішній світ автора, психологізм та здатність відчувати поезію по-своєму. Багатство колірної лексики в мові поета пояснюється важливістю зорових вражень як одного із джерел про пізнання навколишнього світу. Кількісне наповнення окреслених колірних номінацій, семантична значущість та функціональна різноманітність їхніх компонентів засвідчують органічне поєднання традиційного і новаторського в естетичній трансформації колоративів у поетичному мовленні Дмитра Павличка.

В ідіолекті Дмитра Павличка колірна лексика досить широко представлена і виконує не лише функцію зорових характеристик, а й емоційно-оцінного ставлення до зображуваного.

Аналізована поезія багата як на звичні кольороназви («темні хащі», «зелений луг»), так і на індивідуально-авторські («вишневоокі мальви», «блідноликий місяць»). Загалом колоративи виражають символізм та багатозначність.

Список літератури

1. Адах Н. А. Семантика індивідуально-авторських кольороназв у поетичній мові Василя Барки / Н. А. Адах // Наукові записки : [зб. наук. праць]. – Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2008. – Вип. 10 : Серія «Філологічна». – С. 3–10.
2. Ковальська І. В. Особливості відтворення семантики колірних лексем у перекладі (на матеріалі української та англійської мов) / І. В. Ковальська // Мовознавство. – 1999. – № 4–5. – С. 67–70.
3. Кузьміна О. Б. Поетична семантика концептів «білий» і «чорний» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Укр. мова» / Олена Борисівна Кузьміна. – Харків, 2005. – 19 с.
4. Мініч Л. С. Колористична парадигма творів Миколи Вінграновського / Л. С. Мініч // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. – Серія : Філологічні науки. – Вип. 20. – Кам'янець-Подільський : Вид-во «Аксіома», 2009. – С. 126–430.

5. Нелюба А. М. Лексико-словотвірні інновації (2004–2006) : [словник] / А. М. Нелюба, С. Нелюба. – Харків : Майдан, 2007. – 144 с.
6. Павличко Д. В. Твори : в 3 т. / Д. В. Павличко. – К. : Дніпро, 1989. – 517 с.
7. Пустовіт Л. О. Словник української поезії другої половини ХХ століття : семантико-функціональний аспект : [монографія] / Л. О. Пустовіт ; [упорядн. В. І. Матюша, П. А. Матюша, І. Л. Михно]. – К. : УНВЦ «Рідна Мова», 2009. – 243 с.
8. Фрумкина Р. М. Цвет, смысл, сходство (аспекты психолингвистического анализа) / Р. М. Фрумкина. – М. : Наука, 1984. – 176 с.
9. Шевченко Л. Колористична семантика Тараса Шевченка в засланні : *білий, синій, червоний* / Л. Шевченко // Лінгвостилістика : об'єкт – стиль, мета – оцінка : зб. наук. праць, присв. 70-річчю від д. н. проф. С. Я. Єрмоленко / [відп. ред. академік НАН України В. Г. Складенко]. – К., 2007. – С. 304–314.
10. Шулінова Л. В. Відношення атрибутів «білий» і «чорний» у художньому мовленні Лесі Українки / Л. Шулінова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка : літературознавство, мовознавство, фольклористика. – 2002. – № 12. – С. 69–71.
11. Шулінова Л. В. Словесна поетика Лесі Українки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01. «Укр. мова» / Лариса Василівна Шулінова. – К., 1999. – 20 с.
12. Яворська Г. М. Мовні концепти кольору (до проблеми категоризації) / Г. М. Яворська // Мовознавство. – 1999. – № 2–3. – С. 42–50.

З. В. Шостюк

ЦВЕТОВАЯ ПАЛИТРА ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ ДМИТРИЯ ПАВЛЫЧКО

В статье представлен анализ колористической лексики, зафиксированной в поэтических текстах Дмитрия Павлычко, в свете лингвосинергетики. Определены стилистические особенности функционирования цветоименований в произведениях поэта как весомого показателя идиолекта автора.

Ключевые слова: идиолект, цветообозначение, цветоименование, семантика.

Z. Shostiuk

THE PALETTE OF COLORS IN DMYTRO PAVLYCHKO'S POETRY

The article presents an analysis of color vocabulary, recorded in the poetic texts by Dmytro Pavlychko, in the lingvo-synergetic light. The stylistic features of functioning of color names in the poet's works was determined as a solid indicator of the author's idiolect.

Keywords: idiolect, color marking, color term, semantics.